Miroszlav Krlezsa

Az ifjú értékelésre viszi első verseit

»Il y a encore dans la poésie re certaines
choses ineffables et qu'on ne puet expliquer,
Ces choses sont comme les mystéres.«

Rapin jezsuita 1621—1687.

Két zord ajtószárny, tejszürke üveg,
porcellántábla az idegen, furcsa névvel!
Az ifjú testben egyetlen csoda ér ver,
s rímes fontánák fürdetik a szívet;
itt pedig minden szürke, homályos, néma ajtó,
ez a sötétség foszló búval sóhajtó.

»Ó, milyen nehéz megnyomni idegen csengőt,
a magunk temetésén temetni a jövendőt.
Ebben a véres kínban kísértetes pokol dúl,
szívünkben eszelősen zeng-bong valami rossz húr,
ideges kezünk milyen álmosan mozdul!«

»Hisz minden dalunk üres, szomorú, szürke,
s beteg madarak a szépnek várt szavak,
s ajtó mögött üres, személytelen alak,
aki, ha jónak termett szívünkben pár dal,
agyonvágja mészáros bárddal!«

Két zord ajtószárny, hóhér, tőke, tagló,
a csengő hangja, éles, sziporkás, apró.
Kulcsrazárt ajtó, lefüggönyözött üveg,
valami szürke árny legyinti meg;
míg a csengetés jajgat és lángol,
valaki závárt halkan arrábbtól,
s egy hang szól a dohos félhomályból:
— »Mi tetszik?
Így csöngetni nem illik mégsem!«

— »Pardon, verseket hoztam, nézze át kérem!«

— »Vagy úgy? Verseket, szóval? Mindjárt kitetszik.«

Sárga, pöffedt kéz, langyos, álmos
ér a bukott diák ujjához;
A csúzos öregúr rövidlátó szemüvegébe
sápadt ifjú lép és csillogó huszonhány éve,
benne a márvány, tiszta Európa,
s szétszedi apróra
ez a fáradt mizantróp,
sarokban légyre les egy csupakos, bizarr pók.

A szó bennhal a szájban, zord félhomályban.

Az ajtót néha-néha a halál veri meg,
kézirat zörren; véres hús-köteg.
Teli kas verset írni, tüdőn verset beszívni,
a tereket brokát rímekkel beteríteni,
és ezüstkagyló lenni, és fényleni a sárban,
szürcsölni hideg holdat és futkosni ruhátlan,
verset írni fatörzsön, kávéház-asztalon, számlán,
ujjongani a kínban, feszülni mint szivárvány,
háztetőn táncot járni, meleg sebeket öblögetni,
csókolni, marni, sírni és nevetni,
lenni csordultig dallal hárfa,
teleírt papírokat szórni a világra,
mert ennek a szürke alaknak mindez — »lázadó lárma!«
És minden, ami bő vértől piros,
neki — »limonádé és papíros«!

Költő:

»Egy pillantás, egy elharapott szó
nyomán belénk vetődhet
képek mozgása, árnya egy drága nőnek,
vagy a szeretteinkre ráboruló koporsó.

Szürke alak:

»Igen, ez így van, de csak betartva a szabályokat!
A vers annál jobb, minél szabályosabb!«

Költő:

»A vers semmit se mond, nem akar és nem ismer,
nem tudja mi a szabály, sem azt, hogy ritmus is kell,
Késő korok kezében
a vers ezüst játékszer!«

Szürke alak:

»Zavaros, amit ön mond! Lám, a régieknek
metafórái és a tiszta rímek,
időtállók, mint a bronzemlékművek!«

Költő:

»A vers bizalmas suttogás, rejtett varázslat,
amit egy mozdulat szétzilálhat.«

Szürke alak:
»Fiatal ember, beszéde lázas és szeles,
ilyen elvekkel babért sosem szerez!«

Költő:

»A vers egy bolond rezgés bennünk az agy rezeg.
És üvöltenek bennünk vad bomlott hangszerek,
és citeráznak rajtunk csodálatos kezek!«

Beszél a fiú, szíve hangosan dobog,
rajta a szürke szempár, mint varjúcsőr, kopog;
beszél a szürke alak, beszél, köpköd, dadog:
hogy a szabályokat jól meg kell rágni,
és nem felhőként szállni, s nem háztetőkön járni!
A verset úgy olvasni, ahogy nyomtatva van, soronként,
kiszedett, ólmos betűk közt keresni törvényt!
S ha mégis van a hárfának titka,
hagyjuk azt szürke, aranyeres öregurakra!

Két zord ajtószárny, piszkos, tejszürke üveg,
a szürke alak a lakás ajtaján,
mindez megdermed, mint száraz ág a fán,
mindez oly süket, sötét és szomorú,
minden penész és rothadás-szagú.

S szent lázadás ez, jelenti: egyedül lenni, háztetőn járni,
halk titkokat suttogni szőrös fülbe.
Sárban, szemétben, bűzben megtalálni
a szépséget, mely szürke alaknak szürke.

És így néma szavakkal, idegen ajtókon kopogtatni,
hangokat lesve penészes félhomályból,
vers-csengőkkel csönögni, dalolni, múlni s megmaradni.

Nézi az ifjú ezt a szürke, idegen ajtót,
s benne százhúrú, hangos hárfa harsog.
Foszforos, forró, szétömlő mámor-dagály ez,
a szavak rezdülése, finom, eleven mágnes,
a szent lázadás titka ez: egyedül lenni, háztetőn járni,
hogy keljenek álmos és szürke emberek.
Így van ez és így rendeltetett.

Iskolai írásbeli dolgozat latinból

Kinn csendes május-délelőtt: árnya egy holt madárnak
a párkányra dőlt remegőn, szépen,
s itt szürke coniunctivusok zord kráterében
izzad homlokunk, torkunk kiszárad,
és minden olyan nehéz, ostoba, fujtó.
Quare ex te, canis nonne similis sit lupe?

Az égből gyakran hullnak madarak,
szivük zsilipjét kettévágva:
a templomokra és a fákra
s fennakadnak a telefóndrótokon.

Oh, ez a csapzott tört szárny oly rokon,
a karmokban a görcs, iszony a szembe mélyen,
a holt madár mint csillag suhan által a téren
a fák alatt mint gomba elhervadni fehéren.

Halott madarak sorsa és sok más gondok, könnyek:
holdfényes esték, féligolvasott könyvek,
futások, lankadt heverések,
kirakatokban vízfestékek,
súlyos hajfonat, Lauráé,
színárnyalat: világos kávé,
Beatrice, szalaggal, hetyke,
elmulasztott zongoralecke,
zsebben dohánypor, gomb, parittya,
kis kisasszonykák huncut titka,
zsemlemaradvány, törtszárnyú lepke,
kontinensek tarka gerezdje,
és sok kérdés, gyanú, kivétel,
az igék mögött római hadvezér székel.
Bronzszobor, merev, keményen kongó,
értékes tóga redős palástja.
Tekintetét véredbe mártja,
mögötte tűz: tábor, zsibongó.

Nyugtalan árban nyugodt sorompó,
görnyedt vének közt egyenes kéz,
szigorú mérleg, élesre fent ész,
csacska gyűlésben nyilt és okos szó.

Ha katapulták zúgnak és árbocok hajolnak,
ő zászló gyanánt áll és távolba horgad.
Az ő neve láng, és mámor, lendület!
Tomboló csata közben, míg döng a rohanó had,

véres sisakok, horpadt páncél felett
áll hidegen, komoran, és mint a jég, a
szive kemény, mozdulatlan, néma,
de az ágyában szunnyad
egy lágyhúsú, karcsú, törékeny, szőke Léda.

És nap tükrözi fényét a haja aranyának,
legyező hűti, tigrisbőr simogatja,
tömjént éget előtte fekete rabja,
de szomorú a lány, boldogtalan és sápadt:
értetlen bánat, ködös sejtetek
lengik körül e fehér gyermeket.

És elréved a hadvezér: az estben
körülötte száz játékszer táncol
selyemből, nádból és zománcból.
Katapultták fütyülnek, füst tekereg,
győztesen dübörögnek diadal-szekerek,
és egy légy köröz a katedránál.
Pad alatt valahol papiros zizzen,
A tábla fölött függ a fiúisten,
és megindul és úszik kavargó képek árja
gerundium és coniunctivus nagy buta folyamába.

(Fordította: Ács Károly)

Makszimovics Szteván *Karlócai utca (olaj)*